

ZAŁĄCZNIK 2. PRZEGLĄD INSTRUMENTÓW

Niniejsza analiza porównawcza, zakłada przegląd oraz porównanie zaproponowanych w raporcie form niedotacyjnych z formami niedotacyjnymi stosowanymi w innych programach operacyjnych UE, środkach krajowych a oraz stosowanych w innych państwach (Niemcy, Czechy, Słowacja, Grecja), a także z instrumentami komercyjnymi dostępnymi na rynku. Analiza została podzielona w pierwszej kolejności na środki krajowe oraz zagraniczne, a następnie ze względu na typy projektów, w odniesieniu do których uznaliśmy za zasadne zastosowanie instrumentów finansowych.

1. ŚRODKI KRAJOWE

Analiza porównawcza krajowych niedotacyjnych form wsparcia zakłada analizę instrumentów oferowanych przez NFOŚiGW i wfośigw, w ramach środków krajowych oraz analizę instrumentów zwrotnych zastosowanych w regionalnych programach operacyjnych oraz oferowanych przez BGK i BOŚ S.A.

Największym doświadczeniem we wdrażaniu niedotacyjnego, jak i dotacyjnego wsparcia w zakresie ochrony środowiska, posiada powołany do działania w 1989 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. NFOŚiGW dysponuje budżetem, który jest przeznaczony na inwestycje, kampanie społeczne i inne działania z zakresu ochrony środowiska. Istotną rolę w finansowaniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej odgrywa w Polsce również 16 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz BOŚ S.A. i BGK.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA

NFOŚiGW posiada szeroki zakres programów priorytetowych, z których finansuje inwestycje środowiskowe. Inwestycje te finansowane są zarówno w postaci dotacji, jak i pożyczki z umorzeniem. Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w NFOŚiGW są programy priorytetowe, które określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć.

Rozwijanie recyklingu odpadów – działanie skierowane do przedsiębiorców

Aktualny okres wdrażania programów krajowych to lata 2015-2026. W ramach priorytetu *Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi* finansowane są trzy programy, dotyczące między innymi recyklingu odpadów. Szczegółowe informacje nt. warunków udzielenia dofinansowania przedstawia Tabela 1.

TABELA 1. OGÓLNE ZESTAWIENIE WARUNKÓW WSPARCIA W PROGRAMIE RACJONALNE GOSPODAROWANIE ODPADAMI I OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI OFEROWANYM PRZEZ NFOŚIGW

Tytuł produktu	Instalacje gospodarowania odpadami	Selektywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów	Gospodarka o obiegu zamkniętym w gminie – program pilotażowy
Zakres	<ol style="list-style-type: none"> Dostosowanie istniejących regionalnych instalacji RIPOK do przetwarzania odpadów zbieranych selektywnie. Budowa nowych, rozbudowa lub modernizacja istniejących instalacji. Rozbudowa lub modernizacja istniejących stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Rozbudowa lub modernizacja części biologicznej istniejących instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, (bez zwiększania mocy przerobowej części mechanicznej). 	<ol style="list-style-type: none"> Budowa lub modernizacja stacjonarnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych. Budowa, rozbudowa lub doposażenie systemów selektywnego zbierania odpadów, w tym: <ul style="list-style-type: none"> zakup pojemników do selektywnego zbierania odpadów w miejscu powstawania; tworzenie lokalnych punktów selektywnego zbierania – gniazda pojemników; zakup kompostowników przydomowych; zakup automatów do selektywnego zbierania odpadów opakowaniowych oraz opakowań wielokrotnego użytku; zakup specjalistycznych maszyn i urządzeń do gromadzenia odpadów selektywnie zebranych; zakup specjalistycznych środków transportu odpadów selektywnie zebranych; zakup oprogramowania i sprzętu komputerowego do obsługi systemu selektywnego zbierania. 	<ol style="list-style-type: none"> Przedsięwzięcia inwestycyjne dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> systemów selektywnego zbierania i zapobiegania powstawaniu odpadów komunalnych; lokalnych instalacje recyklingu odpadów; rozwoju infrastruktury wspierającej zapobieganiu powstawania odpadów; transportu przyjaznego środowisku, ze szczególnym uwzględnieniem publicznego transportu zbiorowego; energooszczędności z uwzględnieniem energii cieplnej lub elektrycznej; gospodarki o obiegu zamkniętym w gospodarstwie domowym; gospodarki o obiegu zamkniętym w rolnictwie lub przetwórstwie produktów rolnych; oszczędności wody jako zasobu w gospodarstwie domowym, gospodarce komunalnej i przedsiębiorczości; zasobooszczędnej gospodarki w lokalnej przedsiębiorczości. Przedsięwzięcia edukacyjne, przyczyniające się do realizacji zasad gospodarki o obiegu zamkniętym.
Budżet programu	Budżet na realizację celu programu wynosi do 947 763 tys. zł, w tym: 1) dla bezzwrotnych form dofinansowania – do 510 605 tys. zł; 2) dla zwrotnych form dofinansowania – do 437 158 tys. zł.		Budżet na realizację celu programu wynosi do 18 800 tys. zł, w tym: 1) dla bezzwrotnych form dofinansowania – do 9 520 tys. zł; 2) dla zwrotnych form dofinansowania – do 9 280 tys. zł.
Forma finansowania	Pożyczka i dotacja ¹	Pożyczka i dotacja ²	Pożyczka i dotacja ³

¹ w przypadku gdy jedno przedsięwzięcie jest realizowane zarówno w ramach umowy pożyczki jak i dotacji - dotacja może zostać wypłacona po wypłacie wszystkich transz pożyczki. Płatność końcowa stanowiąca 5% kwoty udzielonego dofinansowania (w formie dotacji i pożyczki) jest dokonywana wyłącznie z dotacji

² ibidem

³ ibidem

Beneficjenci	<ul style="list-style-type: none"> • JST i ich związki • przedsiębiorcy - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą • przedsiębiorstwa państwowe • spółki prawa handlowego • spółdzielnie 	<ul style="list-style-type: none"> • JST i ich związki • przedsiębiorcy – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą • przedsiębiorstwa państwowe • spółki prawa handlowego • posiadające osobowość prawną organizacje non profit posiadające status organizacji pożytku publicznego pełniące funkcje „banków żywności” 	<ul style="list-style-type: none"> • JST • zarejestrowane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej osoby prawne • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną oraz osoby fizyczne
Intensywność finansowania	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Do 100% kosztów kwalifikowanych	Do 100% kosztów kwalifikowanych
Maksymalna zapadalność	15 lat	15 lat	15 lat
Oprocentowanie	<ol style="list-style-type: none"> 1. WIBOR 3M + 50 p.b. nie mniej niż 2% (w skali roku). 2. Na warunkach rynkowych (pożyczka nie stanowi pomocy publicznej): oprocentowanie na poziomie stopy referencyjnej ustalonej zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych dz. Urz. UE C 14, 19.01.2008, str. 6). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. WIBOR 3M nie mniej niż 1 % w skali roku, w przypadku pożyczek udzielanych JST lub ich związkom. 2. WIBOR 3M + 50 p.b - w pozostałych przypadkach –nie mniej niż 2% w skali roku. 3. Na warunkach rynkowych (pożyczka nie stanowi pomocy publicznej): oprocentowanie na poziomie stopy referencyjnej ustalonej zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych dz. Urz. UE C 14, 19.01.2008, str. 6). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dla podmiotów innych niż przedsiębiorcy: na warunkach preferencyjnych: oprocentowanie stałe 1,5% w skali roku. 2. Dla przedsiębiorców: <ul style="list-style-type: none"> • na warunkach preferencyjnych WIBOR 3M p.b., nie mniej niż 2% w skali roku; • na warunkach rynkowych (pożyczka nie stanowi pomocy publicznej): oprocentowanie na poziomie stopy referencyjnej ustalonej zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych (Dz. Urz. UE C 14, 19.01.2008, str. 6).
Karencja	12 miesięcy	12 miesięcy	12 miesięcy
Okres trwałości	5 lat	5 lat	5 lat
Umorzenie	Umorzenie pożyczki wynosi do 10% wypłaconej kwoty pożyczki, lecz nie więcej niż 1 milion zł ⁴ .	Umorzenie pożyczki wynosi do 10% wypłaconej kwoty pożyczki, lecz nie więcej niż 1 milion zł.	Umorzenie pożyczki wynosi do 10% wypłaconej kwoty pożyczki, lecz nie więcej niż 1 milion złotych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z NFOŚiGW

⁴ Umorzeniu nie podlega pożyczka udzielona na zasadach rynkowych oraz jako współfinansowanie projektu POIiŚ

Pomimo preferencyjnych warunków wsparcia - niskie oprocentowanie, karencja oraz możliwości umorzenia 10% wartości pożyczki - Program nie cieszy się dużym zainteresowaniem, co więcej zainteresowanie w latach 2016-2018 istotnie zmalało. W latach 2016-2018 udzielono zaledwie 7 pożyczek o wartości 55,7 mln zł i było to średnio rocznie znacznie mniej, niż w latach 2008-2015. Od roku 2015 zostało obniżone umorzenie pożyczki z 30% kwoty dofinansowania do 10 %, nie więcej niż 1 mln zł, co spowodowało zmniejszenie atrakcyjności oferty NFOŚiGW i skutkowało brakiem zainteresowania ofertą. Od 2019 roku NFOŚiGW wprowadził instrument wsparcia dotacyjnego uwarunkowany jednoczesnym zaciągnięciem pożyczki z NFOŚiGW.

TABELA 2. ILOŚĆ ORAZ WIELKOŚĆ UDZIELONEGO WSPARCIA

	Rok zawarcia umowy	Liczba podpisanych umów	Kwota umowy w zł	Koszt całkowity realizacji zadania zł
Ochrona powierzchni ziemi i gospodarka odpadami	2008	3	8 967 181,77	17 322 830,59
	2009	4	11 870 139,76	20 869 718,00
	2010	17	82 163 512,78	126 518 025,48
	2011	26	156 412 877,96	400 037 141,57
	2012	10	107 777 916,50	190 753 653,40
	2013	20	200 837 256,68	306 598 069,78
	2014	14	358 023 255,84	528 844 185,83
	2015	18	176 270 175,39	255 968 007,88
	2016	3	8 102 996,00	18 603 088,00
	2017	2	5 278 269,00	8 116 005,00
2018	2	42 287 614,00	58 625 717,95	
RAZEM		119	1 157 991 195,68	1 932 256 443,48

Źródło: Dane przekazane przez NFOŚiGW

W związku z tym, że pozyskanie ww. preferencyjnych pożyczek związane jest z zastosowaniem przepisów o pomocy publicznej i pomocy de minimis, NFOŚiGW wprowadził również do oferty pożyczkę na inwestycje odpadowe na zasadach komercyjnych, tak żeby finansowanie było ogólnodostępne, jednak pożyczką, na warunkach komercyjnych, nie było żadnego zainteresowania. Zgodnie z opinią przedstawicieli NFOŚiGW, **wnioskodawcy nie byli zainteresowani pożyczkami oferowanymi przez NFOŚiGW, ze względu na:**

- mało atrakcyjne warunki wsparcia – oprocentowanie zbliżone do oprocentowania, jakie wnioskodawcy mogą otrzymać we współpracujących z nimi bankach;
- konieczność rozliczenia się z efektu ekologicznego;
- konieczność utrzymania 5-letniego okresu trwałości projektu;
- dłuższe, niż w banku, procedury wyboru projektu do finansowania;
- w przypadku zakładów gospodarki komunalnej, w okresie 2015-2018 funkcjonowało bardziej atrakcyjne dofinansowanie dotacyjne z POIiŚ 2014-2020.

W większości wfośigw zadania z zakresu *Gospodarki Odpadami* obejmują inwestycje mające na celu minimalizację ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i ograniczenie składowania pozostałych odpadów, rewitalizację terenów przemysłowych oraz zadania związane z azbestem, przy czym te ostatnie finansowane były wyłącznie w formie dotacji. Wsparcie kierowane jest przede wszystkim do osób prawnych, jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, jednostek samorządu terytorialnego oraz ich związków i ich jednostek podległych. **W 11 wfośigw maksymalna intensywność wsparcia dla pożyczek wyniosła do 100%**, w pozostałych trzech 90% i 95%. **Maksymalna zapadalność pożyczek wynosi od 6 do 15 lat**, natomiast okres **karencji od 6 do 18 miesięcy**. **Preferencyjne oprocentowanie wynosi od 1,9% do około 3,5%** w zależności od wfośigw. We wszystkich wfośigw beneficjenci mogą liczyć na umorzenie pożyczki w wysokości od 5% do 30%, przy czym najczęściej wysokość umorzenia jest dodatkowo ograniczona kwotowo. W przypadku wfośigw, jak również NFOŚiGW, nie odnotowano istotnego zainteresowania pożyczkami. W poszczególnych wfośigw w 2018 roku udzielano po kilka pożyczek, przy czym najwięcej umów zawarł WFOŚiGW w Rzeszowie i było to 6 umów na łączną kwotę 2 510 704,52 zł.

PROGRAM CZYSTE POWIETRZE

Kluczowym instrumentem wsparcia wymiany kotłów, zarówno pod względem skali finansowej (budżet 100 mld zł na lata 2018-2029), jak i zakładanej skali efektów (3 mln domów i 3 mln źródeł ciepła) jest krajowy **Program Czyste Powietrze, finansowany aktualnie ze środków NFOŚiGW i uzupełniająco wfośigw⁵**. Forma wsparcia obejmuje komponent dotacyjny i pożyczkowy, łącznie do 100% wartości przedsięwzięcia, a udział dotacji uzależniony jest od poziomu dochodów wnioskodawcy (od 0 do nawet 90% dla osób o najniższych dochodach). **Program Czyste Powietrze różnicuje wsparcie w zależności od dochodu przypadającego na 1 mieszkańca gospodarstwa domowego**. Rozwiązanie to wyróżnia program wśród pozostałych instrumentów i z tego punktu widzenia założenia teoretyczne (zwiększenie trafności i efektywności adresowania potrzeb) **należy ocenić pozytywnie**. **W praktyce dystrybucji wynikają jednak problemy** np. wykluczenia z korzystniejszego progu dotacji gospodarstw domowych osób samotnych, zarabiających minimalną pensję krajową (które wówczas znajdują się w najwyższej grupie dochodowej). Istnieją także przypuszczenia, że część beneficjentów w pierwszym decylnym wsparcia (dochód na osobę poniżej 600 zł) nie wykazywała dochodów z pracy w „szarej strefie” lub poza granicami kraju⁶. Pierwsze pół roku dystrybucji wskazało duży udział osób korzystających ze środków przy budowie nowych domów – a zatem prawdopodobny wysoki efekt „jałowej straty” (finansowania inwestycji, które prawdopodobnie i tak zostałyby podjęte bez publicznego wsparcia).

---

⁵ Brak danych nt. zabezpieczenia środków na realizację programu w budżecie państwa (środki w dyspozycji NFOŚiGW nie są wystarczające na pokrycie całej kwoty)

⁶ Surówka M., 2019. Program „Czyste Powietrze” – ocena skutków i propozycje zmian, Rynek Instalatora 3/2019.

Między innymi z tych powodów w 2019 roku wprowadzono istotne zmiany:

- trzy progi wsparcia w grupie gospodarstw domowych z największą kwotą na 1 osobę (najzamożniejsi mogą otrzymać obecnie wyłącznie pożyczkę i zwrot części zainwestowanych środków w formie ulgi podatkowej);
- brak możliwości sfinansowania kotłów na paliwo stałe w przypadku dostępności sieci ciepłowniczej i gazowej;
- niemożliwość finansowania inwestycji rozpoczętych przed złożeniem wniosku o dofinansowanie (od lipca 2019 roku).

Dotychczasowe postępy we wdrażaniu, uruchomionego we wrześniu 2018 r., **Programu Czyste Powietrze znacznie odbiegają od przyjętych założeń**. Pomimo intensywnej promocji Program cechowało dotychczas niskie zainteresowanie w stosunku do zakładanej alokacji. W ciągu roku od uruchomienia Programu złożonych zostało 84 tys. wniosków, co odpowiada 25% średniej rocznej liczby źródeł, które powinny zostać wsparte, by mogła zostać osiągnięta zakładana wartość docelowa wskaźnika dotyczącego liczby wspartych źródeł ciepła. Sytuacja ta wynika z następujących czynników:

- **nieadekwatność przyjętych kanałów dystrybucji środków do zakładanej skali efektów**: dystrybucja środków wyłącznie za pośrednictwem wfośigw, które są przeciążone obsługą wniosków, nie posiadają wystarczającego zaplecza kadrowego do obsługi tak dużej ilości wniosków;
- **bariery i ograniczenia formalno-finansowe dla wnioskodawców**, związane z samą konstrukcją Programu, takie jak: konieczność wypełnienia rozbudowanego wniosku o dofinansowanie oraz dostarczenia odpowiednich załączników; a także finansowe warunki wsparcia, zakładające refundację wydatków (a więc konieczność prefinansowania inwestycji) oraz konieczność wniesienia wkładu własnego lub zaciągnięcia pożyczki na pokrycie niedotowanej części wydatków⁷, mało atrakcyjny dla mieszkańców możliwy do uzyskania poziom dotacji (uzależniony od kryteriów dochodowych);
- **problem z drugą formą zabezpieczenia pożyczki** – wnioskodawca musi zadeklarować dodatkowe zabezpieczenie, oprócz podpisanego weksla in blanco. Większość z proponowanych form jest nieatrakcyjna dla wnioskodawcy: np. możliwe jest zabezpieczenie pożyczki, poprzez zablokowanie takiej samej kwoty na rachunku bankowym lub wpłatę kaucji pieniężnej na okres trwania pożyczki. Mało kto zdecyduje się też na obciążanie hipoteki nieruchomości tylko po to, by dostać niewielką pożyczkę na termomodernizację budynku. Najmniej inwazyjną formą wydaje się być więc

---

⁷ W toku badań terenowych udało się ustalić, że przynajmniej częściowo problem ten rozwiązuje rynek – powstają firmy, które przeprowadzają beneficjenta przez cały proces – od etapu wnioskowania, poprzez realizację, aż do rozliczenia wniosku, nie angażując zasobów finansowych beneficjenta do czasu otrzymania środków z programu po zrealizowaniu inwestycji. Skala tego zjawiska jest jednak niemożliwa do oceny w toku obecnego badania, dlatego należy zakładać, że opisane bariery dla wnioskodawców nadal istnieją.

poręczycielstwo. Poręczyciel musi jednak przejść przez identyczny proces badania zdolności kredytowej, jak wnioskodawca, co podwaja złożoność procedur;

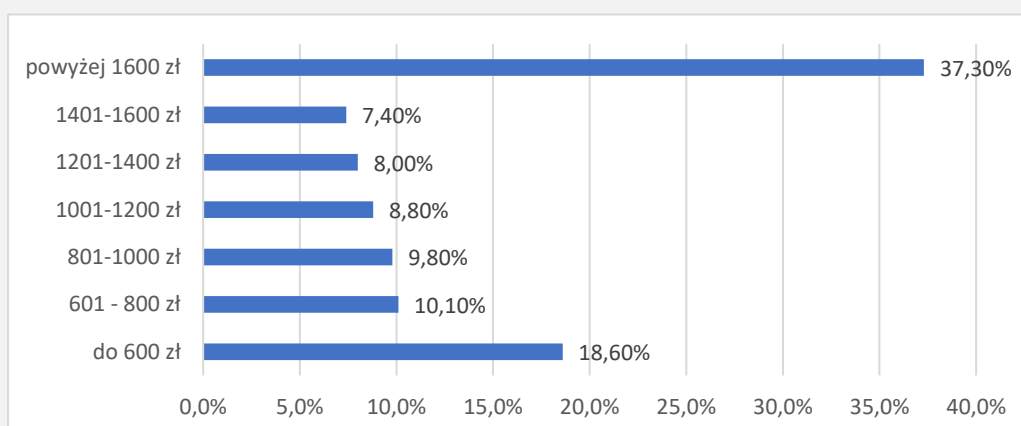
- **pożyczka z wfośigw traci na atrakcyjności w porównaniu do ofert banków komercyjnych**, gdzie można uzyskać środki przed realizacją przedsięwzięcia i na prostszych warunkach, bez angażowania poręczycieli;
- **brak wsparcia ze strony doradców energetycznych w procesie ubiegania się o pożyczkę** – najczęściej pracownicy funduszu kontaktują się z wnioskodawcą tylko mailowo, nie udzielają wsparcia merytorycznego i pomocy w wypełnieniu skomplikowanych dokumentów pożyczkowych;
- **niewystarczająca do mobilizacji zakładanej liczby odbiorców wsparcia skala działań informacyjno-promocyjnych.**

Obecnie konsultowane są kolejne zmiany dotyczące zaangażowania sektora bankowego. Współpraca rządu z sektorem bankowym ma doprowadzić do intensyfikacji inwestycji w termomodernizację budynków mieszkalnych, co przyczyni się do radykalnej poprawy jakości powietrza w Polsce. Zgodnie z konsultowanym dokumentem współpraca z sektorem bankowym pozwoli również na wypracowanie najlepszych praktyk, które zostaną wykorzystane przy ustalaniu z Komisją Europejską zasad wydatkowania przez Polskę środków unijnych na walkę ze smogiem w kolejnej perspektywie budżetowej 2021-2027.

Program Czyste Powietrze – dotychczasowy przebieg wdrażania – Studium Przypadku

Do 27 września 2019 roku złożono **84 076 wniosków** na kwotę dotacji: 1 489 877 564 zł oraz kwotę pożyczki: 408 913 236 zł. Liczba podjętych decyzji o finansowaniu wyniosła 49 781 szt., natomiast kwota dotacji: 867 443 902 zł oraz kwota pożyczki: 84 233 009 zł. Podpisano 37 790 umów na kwotę dotacji: 636 936 646 zł oraz kwotę pożyczki: 58 277 422 zł. Wysokość dotychczas wypłaconych środków wynosi dla dotacji: 97 808 610 PLN, dla pożyczek: 8 536 144 zł. W 88% wniosków o dofinansowanie uwzględniono wymianę lub montaż źródła ciepła, a w 49% wniosków o dofinansowanie uwzględniono prace termomodernizacyjne. Najwięcej wniosków zostało złożonych przez najbardziej zamożną grupę tj. taką gdzie dochód na 1 mieszkańca przekraczał 1,6 tys. zł.

WYKRES 1. PODZIAŁ ZŁOŻONYCH WNIOSKÓW ZE WZGLĘDU NA PRÓG DOCHODOWY

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z NFOŚIGW

Warunki udzielania dofinansowania w formie pożyczki:

- okres finansowania: pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 180 miesięcy; okres finansowania jest liczony od daty pierwszej planowanej wypłaty transzy pożyczki, do daty planowanej spłaty ostatniej raty kapitałowej;
- oprocentowanie zmienne pożyczki wynosi WIBOR 12M + 70 pkt bazowych i nie mniej niż 2% rocznie, przy czym ustalenie wysokości oprocentowania następuje w cyklu rocznym;
- okres karencji: przy udzielaniu pożyczki może być stosowana karencja w spłacie rat kapitałowych liczona od daty wypłaty ostatniej transzy pożyczki do daty spłaty pierwszej raty kapitałowej, lecz nie dłuższa, niż do 12 miesięcy po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia. Karencja w spłacie pożyczki wlicza się w okres spłaty pożyczki.

PRODUKTY BANKOWE

Oferta produktowa podmiotów komercyjnych, jakimi są banki, dotyczy przede wszystkim obszaru OZE i efektywności energetycznej.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

Bank Gospodarstwa Krajowego posiada w swojej ofercie szereg preferencyjnych pożyczek oraz gwarancji, jednak żaden z produktów nie jest dedykowany ściśle gospodarce odpadami. Natomiast w zakresie odpowiadającym Programowi *Czyste Powietrze*, realizowany jest **Fundusz Termomodernizacji i Remontów**, który ma na celu modernizację istniejących zasobów budowlanych zarówno w budynkach publicznych, jak i mieszkalnych.

Kwalifikujące się inwestycje muszą spełniać określone kryteria techniczne i finansowe, weryfikowane przez audyt energetyczny i analizę finansową. Dla osób fizycznych BGK w swojej ofercie posiada premię termomodernizacyjną wraz z wymianą źródła ciepła, przyłączem do sieci ciepłowniczej lub gazowej, OZE (pompy ciepła, kolektory słoneczne, PV)⁸. Wysokość premii termomodernizacyjnej wynosi 20% kwoty kredytu wykorzystanego na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego, jednak nie więcej, niż 16% kosztów poniesionych na realizację przedsięwzięcia termomodernizacyjnego i dwukrotność przewidywanych rocznych oszczędności kosztów energii, ustalonych na podstawie audytu energetycznego. **W okresie od 1999 do 2018 roku z programu skorzystały zaledwie 772 osoby** i to głównie w pierwszych latach funkcjonowania programu (**2% ogółu inwestycji**)⁹. **Warunkiem ograniczającym wsparcie był brak możliwości wymiany tylko źródła ciepła, bez przynajmniej częściowej termomodernizacji** oraz konieczność przedstawienia audytu energetycznego (konieczność sfinansowania go przed uzyskaniem wsparcia, koszt nie jest kwalifikowalny). FTiR bardzo dobrze odpowiada na potrzeby spółdzielni mieszkaniowych, ale nie na potrzeby

---

⁸ Wymóg przeprowadzenia audytu energetycznego - koszt niekwalifikowalny - oraz osiągnięcia określonego poziomu zmniejszenia zapotrzebowania na energię (poziomy zróżnicowane w zależności od typu przedsięwzięcia).

⁹ <https://www.bgk.pl/osoby-fizyczne/fundusz-termomodernizacji-i-remontow/>

indywidualnych mieszkańców. Doświadczenia pokazują, że instrument mieszany, świadczony z poziomu większych banków oraz wymagający audytów energetycznych, przed i po inwestycji, może być zbyt skomplikowany dla właścicieli budynków jednorodzinnych. W 2019 roku część FTiR została przeznaczona na wkład do programu rządowego Stop Smog i ukierunkowana na wsparcie budynków osób ubogich energetycznie.

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA

Bank Ochrony Środowiska od początku swojego działania finansuje transakcje stanowiące portfel kredytów ekologicznych. W portfelu kredytowym BOŚ dominują inwestycje w OZE (44%), efektywność energetyczną (11,8%) oraz budownictwo zrównoważone (15,8%), natomiast **inwestycje z zakresu gospodarki odpadami to zaledwie 0,9%**. W zakresie gospodarki odpadami oraz ochrony powietrza BOŚ S.A. posiada również w swojej ofercie preferencyjne kredyty z dopłatami wfośiGW oraz kredyty inwestycyjne ze środków Europejskiego Banku Inwestycyjnego. **Preferencyjne kredyty udzielane we współpracy z wfośiGW** realizowane są dla **4 województw (opolskie, podkarpackie, lubuskie i wielkopolskie)** i są zróżnicowane zarówno pod względem warunków, jak również zakresu udzielanego wsparcia. We wszystkich województwach oferta skierowana jest na termomodernizację i OZE, gdzie beneficjentem **mogą być osoby fizyczne** nieprowadzące działalności gospodarczej, gospodarstwa rolne, spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe. Jedynym województwem udzielającym wsparcia na inwestycje z zakresu gospodarki odpadami jest województwo wielkopolskie. **Maksymalna wysokość kredytu to 5 mln zł i 80% kosztów kwalifikowanych. Kredyty udzielane są na 10 lat**, natomiast maksymalny okres dopłat do odsetek wynosi 5 lat. **Dopłaty do oprocentowania kredytu udzielane są na okres nie dłuższy, niż 10 lat, a kwota dopłat nie może przekroczyć 15% wykorzystanej kwoty kredytu.**

POLREFF¹⁰

W 2016 roku uruchomiono ciekawy program wsparcia budynków jednorodzinnych jakim jest PolREFF, czyli Polski Program Finansowania Efektywności Energetycznej w Budynkach Mieszkalnych. Program został zainicjowany i jest rozwijany przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOiR). Celem programu było zapewnienie wsparcia dla właścicieli mieszkań i domów mieszkalnych w modernizacjach i remontach oraz walka ze smogiem. W ramach PolREFF, EBOiR przeznaczył 200 milionów EUR, które za pośrednictwem banków, uczestniczących w programie, miały być przekazane w formie kredytów właścicielom domów oraz mieszkań, umożliwiając im realizację przedsięwzięć modernizacyjnych prowadzących do podniesienia efektywności energetycznej budynków. Program był skierowany przede wszystkim do osób indywidualnych - właścicieli mieszkań i domów mieszkalnych. W ich dystrybucji uczestniczyły dotychczas dwa duże banki komercyjne – Santander Bank Polska (do końca 2017 roku) oraz Eurobank S.A. (do 30 czerwca 2019 roku). Środki PolREFF oferowane były na zasadach komercyjnych, jednocześnie **program zapewnia wsparcie merytoryczno-**

---

¹⁰ <http://polreff.org/o-programie.html>

doradczycie doświadczonych konsultantów. Obecność konsultantów była cennym atutem wzmacniającym atrakcyjność produktów finansowych. **Obok bezpośredniego wsparcia doradczego PolREFF oferuje zaawansowane narzędzia on-line** (wirtualny doradca technologiczny, kalkulator oszczędności energii), **bazę danych urządzeń energooszczędnych oraz praktyczne informacje dotyczące realizacji inwestycji energetycznych.** Mankamentem wsparcia z punktu widzenia potencjalnego klienta mogło być natomiast stosunkowo wysokie oprocentowanie kredytów. **Do 26.06.2019 roku podpisano 15 503 umowy na kwotę 362 500 000 zł, średnia wartość pożyczki 23 383 zł¹¹.** Obecnie żaden z banków nie uczestniczy w dystrybucji środków EBOiR w formule PolREFF (brak aktywnej oferty wsparcia).

REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE

Pierwszymi instrumentami finansowymi wdrażanymi w perspektywie finansowej 2007-2013 były projekty finansowane w ramach **Inicjatywy JEREMIE (ang. Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises) oraz Inicjatywy JESSICA (ang. Joint European Support for Sustainable Investment In City Areas).** Inicjatorem obu programów była **Komisja Europejska.** **Inicjatywa JEREMIE** stanowiła formę wsparcia finansowego, oferowanego mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom, jak również podmiotom rozpoczynającym działalność gospodarczą – **tzw. start-up'om, natomiast inicjatywa JESSICA** umożliwia państwu członkowskim finansowanie trwałych inwestycji na obszarach miejskich. Zakres projektów nie zakładał inwestycji w zakresie szeroko rozumianej ochrony środowiska. W perspektywie 2014-2020 w regionalnych programach operacyjnych, zaplanowano szersze wdrażanie instrumentów finansowych. Wdrażanie to zostało poprzedzone wykonaniem analiz *ex-ante*, które wskazały priorytety inwestycyjne, w których istnieje możliwość wdrażania instrumentów finansowych:

- w sferze wspierania przedsiębiorstw – PI 3.1, PI 3.2, PI 3.3;
- w **sferze efektywności** energetycznej: PI 4.1, 4.2, PI 4.3;
- w sferze wspierania przedsiębiorczości – PI 8.7;
- w sferze rewitalizacji – PI 9.2.

W żadnym z regionalnych programów operacyjnych nie zdecydowano się na wdrożenie finansowania, w postaci instrumentów finansowych, w obszarach związanych z ochroną środowiska. Instrumenty finansowe zastosowano głównie jako finansowanie wspierania rozwoju przedsiębiorczości, podnoszenia konkurencyjności sektora małych i średnich firm, wzmacniania działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE. **W sześciu regionalnych programach operacyjnych celem IF była efektywność energetyczna oraz OZE, przy czym oferta skierowana była przede wszystkim do przedsiębiorstw, spółdzielni i wspólnot oraz JST.**

---

¹¹ Ocena ex-ante zastosowania instrumentów finansowych w ramach priorytetu inwestycyjnego 6e RPO WSL 2014-2020; IMAPP Consulting ; sierpień 2019;

2. INSTRUMENTY ZAGRANICZNE

Zgodnie z informacjami, prezentowanymi przez KE, znaczenie instrumentów finansowych istotnie wzrosło począwszy od początku lat dwutysięcznych (kiedy odnotowano pierwsze przykłady ich zastosowania), przez okres 2007-2013, aż do trwającego obecnie okresu programowania 2014-2020. Zdecydowana większość środków przeznaczonych na instrumenty finansowe pochodziła z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: blisko 95%, 3% to środki Europejskiego Funduszu Społecznego, w niewielkiej ilości Funduszu Spójności. W odniesieniu do środków EFRR, w skali UE blisko 10% zostało przeznaczone do wykorzystania w ramach instrumentów finansowych.¹²

Obszary zastosowania instrumentów finansowych w UE, w okresie ostatnich kilkunastu lat, to przede wszystkim wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw (ok. 50%), gospodarka niskoemisyjna (ok. 10%), badania, rozwój i innowacje (ok. 10%). Pozostałe obszary dotyczą głównie wsparcia w sferze społecznej (poprawa jakości życia, zatrudnienie) przy wykorzystaniu środków EFS.

Jeżeli chodzi o interesujący nas obszar *Środowisko i Ochrona Powietrza*, w poszczególnych krajach Wspólnoty ten udział kształtuje się nieco odmiennie, ale wyraźnie na pierwszy plan wysuwa się promowanie efektywności energetycznej i działania zmierzające do obniżania poziomu emisji (głównie CO₂). Ciekawym przykładem jest wdrażany w Grecji program oszczędności energii w istniejącym programie mieszkaniowym (Energy Savings in Existing Housing Programme)¹³. Warto przy tym odnotować, że jest to zasadniczo jedyny przykład z obszaru *środowiskowego*, który został oficjalnie odnotowany i zaprezentowany przez KE jako swoiste studium przypadku pomyślnego wdrożenia (w rozumieniu skali wykorzystanych środków oraz osiągniętych efektów ekologicznych).

Można odnaleźć również przypadki zastosowania instrumentów finansowych w obszarze gospodarki odpadami (opisane poniżej instrumenty wdrażane w Słowacji i Czechach). Poszukując przykładów wykorzystania instrumentów finansowych w Europie, szczegółowej analizie poddano należące do UE kraje sąsiednie o zbliżonym do Polski poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego: Czechy i Słowację Niemcy oraz Grecję.

REPUBLIKA SŁOWACKA

TABELA 3. LICZBA AKTYWNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH W SŁOWACJI

SŁOWACJA	ERDF	ESF	EAFRD	EMFF	CF
Liczba aktywnych instrumentów finansowych (2014-2020)	11	1	n/d	n/d	4

---

¹²<https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/Tracking-progress-in-ESI-Funds-Financial-Instrumen/dtw6-5akv/>

¹³ <https://www.fi-compass.eu/publication/case-studies/case-study-energy-savings-existing-housing-programme-greece>

Całkowity wkład finansowy ¹⁴ na potrzeby instrumentów (mln EUR)	555.01	58.50	n/d	n/d	148.50
--	--------	-------	-----	-----	--------

Źródło: Dane do 2018r. Źródło: Cohesion Policy Open Data Platform oraz <https://www.fi-compass.eu/financial-instruments/slovakia>

Szczególną rolę we wdrażaniu instrumentów finansowych w Słowacji pełni **Slovak Investment Holding (SIH)**. Jest on funduszem inwestycyjnym, kontrolowanym przez Republikę Słowacką, wdrażającym środki finansowe z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych tzw. **fundusz funduszy**¹⁵. Do 20 września 2018 r. działał jako spółka akcyjna SZRB Asset Management¹⁶. Obecnie wspiera wdrażanie środków w ramach wybranych priorytetów wszystkich 5 programów operacyjnych realizowanych na Słowacji w perspektywie finansowej 2014-2020. Założono, że na wdrażanie za pośrednictwem SIH alokowane będzie co najmniej 3% środków z każdego z programów, na zasadach w nich opisanych.

W okresie 2014-2020 Słowacki Holding Inwestycyjny zarządzał łączną alokacją w wysokości 552 mln EUR za pośrednictwem subfunduszy celowych.

TABELA 4. ZESTAWIENIE SUBFUNDUSZY ORAZ ŚRODKÓW OPEROWANYCH PRZEZ SIH.

SUBFUNDUSZ	INSTRUMENT FINANSOWY				
	ALOKACJA (MLN EUR)	Kapitał (wkład własny)	Mezzanine (dług o podwyższonym ryzyku)	Pożyczki preferencyjne	Gwarancje
Fundusz Infrastruktury	140	✓	✓	✓	✓
Fundusz Efektywności Energetycznej	177			✓	✓
Fundusz Zagospodarowania Odpadów	73		✓	✓	✓
Fundusz dla MŚP	90	✓		✓	✓
Fundusz Ekonomii Społecznej	72	✓		✓	✓

Źródło: www.eca.europa.eu/sites/documents

Wśród pośredników finansowych znalazło się kilkanaście banków oraz funduszy inwestycyjnych (*venture capital*). W odniesieniu do obszaru *Środowisko*, wsparcie dla zastosowania instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Jakość Środowiska było wynikiem analiz *ex-ante* przeprowadzonych przy współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI). Pod uwagę wzięto przede wszystkim zawartość (tematykę) oraz podstawowe cele programu operacyjnego.

¹⁴ ESI Funds- fundusze strukturalne i inwestycyjne, na które składają się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ang. ERDF), Europejski Fundusz Społeczny (ang. ESF), Fundusz Spójności (ang. CF), Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju obszarów Wiejskich (ang: EAFRD) oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EMFF)

¹⁵https://www.ficompass.eu/sites/default/files/publications/1_Roman%20Doj%C4%8D%C3%A1k_Introduction%20of%20the%20Slovak%20Investment%20Holding%20to%20the%20project%20example%20from%20Slovakia.pdf

¹⁶ <https://www.szrb.sk/>

Program przewiduje zastosowanie instrumentów finansowych w odniesieniu do 2 priorytetów:

- **Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych poprzez rozwój infrastruktury środowiskowej; finansowanie: Fundusz Spójności**

Instrument finansowy (fundusz funduszy): *Investovanie do sektora odpadového hospodárstva* (Inwestowanie w sektorze gospodarki odpadami).

Umowa, na mocy której powołano do istnienia ww. fundusz funduszy została zawarta w 2015r. pomiędzy Ministerstwem Środowiska Republiki Słowacji, a SZRB Asset Management (obecnie Slovak Investment Holding), jej zakończenie jest planowane 12.01.2023 r. Obszary interwencji przy wykorzystaniu instrumentów finansowych i dedykowanego subfunduszu to:

- gospodarka odpadami domowymi (w tym minimalizacja, sortowanie, recykling);
- gospodarka odpadami komunalnymi (w tym mechaniczna obróbka biologiczna, obróbka cieplna, spalanie i składowanie);
- zarządzanie odpadami handlowymi, przemysłowymi lub niebezpiecznymi.

Realizacja tak zdefiniowanego programu obejmuje cały kraj.

- **Energooszczędna gospodarka niskoemisyjna we wszystkich sektorach; finansowanie: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego**

Instrument finansowy (fundusz funduszy): *Finančný nástroj pre Operačný program Kvalita životného prostredia* (Instrument finansowy dla Programu Jakość Środowiska).

Wdrażany w ramach subfunduszu Efektywność Energetyczna (patrz tabela nr 7).

W przypadku kolejnego programu: *Integrated Regional Programme* (Zintegrowany Program Regionalny), 2 priorytety są nakierowane na kwestie środowiskowe:

Priorytet 4 Gospodarka niskowęglowa (Low-carbon economy), wdrażany m.in. przy pomocy instrumentów tj.:

- Państwowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa, Instrument finansowy dla ZPORR, Priorytet 4 (*Štátny fond rozvoja bývania Finančný nástroj pre IROP, Prioritná os 4*)
- Instrument finansowy dla programu Zintegrowana Infrastruktura – Priorytet 4 (*Finančný nástroj pre Operačný program Integrovaná infraštruktúra – Prioritina 4*)
- Słowacki Holding Inwestycyjny, Instrument finansowy dla ZPORR, Priorytet 4 (Slovak Investment Holding *Finančný nástroj pre IROP, Prioritná os 4*)

Priorytet 6 Środowisko i efektywne wykorzystanie zasobów (Environment and resource efficiency)

Instrument finansowy dla programu Zintegrowana Infrastruktura – Priorytet 6 (*Finančný nástroj pre Operačný program Integrovaná infraštruktúra – Prioritina 6*)

Niestety Instytucje Wdrażające Programy nie podają liczby złożonych wniosków ani podpisanych umów oraz ich efektów, co uniemożliwia ocenę wdrażania. Dodatkowo w szeroko pojętym obszarze *Środowisko* trwające już inwestycje dotyczą przede wszystkim energooszczędnego budownictwa mieszkaniowego oraz obiektów użyteczności publicznej (Fundusz Efektywności Energetycznej), zakładów przetwarzania odpadów oraz instalacji umożliwiających jednoczesny odzysk energii (Fundusz Zagospodarowania Odpadów). Poza finansowaniem przy udziale środków EFSI oraz w powiązaniu z programami operacyjnymi, w Słowacji dosyć rozpowszechnionym instrumentem finansowym są pożyczki biznesowe ze wsparciem instytucji europejskich, wdrażających programy wsparcia dla przedsiębiorstw¹⁷. Wsparcie adresowane jest w pierwszej kolejności do MŚP, przede wszystkim w postaci gwarancji obniżającej premię za ryzyko, co przekłada się na obniżenie oprocentowania kredytu przez bank finansujący inwestycję.

Program SLOVSEFF III		
<p>Za pośrednictwem Unicredit Bank, Slovenská sporiteľňa, VUB Bank lub OTP Bank wdrażany jest Program SLOVSEFF III, który ma na celu promowanie efektywności energetycznej w sektorze prywatnym. Firma może otrzymać kredyt bankowy po pozytywnej ocenie projektu i po określeniu rekomendacji inwestycyjnych. Po zakończeniu projektu firma zgłasza się w celu weryfikacji i oceny, czy środki zostały wykorzystane zgodnie z zaleceniami. Po pozytywnej weryfikacji otrzymuje bezzwrotną dotację, która obniża kwotę udzielonej wcześniej pożyczki.</p>		
Program	Instrument	Opis warunków
SLOVSEFF III	Kredyt bankowy z możliwością częściowego umorzenia	<p>Wnioskodawca:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prywatna firma; • przedsiębiorstwo usług energetycznych dla sektora komunalnego; • stowarzyszenie właścicieli mieszkań; • firma zarządzająca.
Energia odnawialna (wiatrowa, biomasa, geotermalna etc.)		<ul style="list-style-type: none"> • Kwota pożyczki - 0,1 mln- 10 mln EUR • (co najmniej 20 000 EUR w VUB), • Wewnętrzna stopa zwrotu co najmniej 8%, • Umorzenie 5–20% udzielonej pożyczki (w zależności od oszczędności CO₂)
Efektywność energetyczna w przemyśle (wymiana kotłów gazowych, optymalizacja procesów energetycznych, odnowa systemów dystrybucji etc.)		<ul style="list-style-type: none"> • Kwota pożyczki - maks. 5 mln eur • Wewnętrzna stopa zwrotu co najmniej 8%, • Umorzenie 5–20% udzielonej pożyczki (w zależności od oszczędności CO₂)
Efektywność energetyczna w budownictwie mieszkaniowym (wymenniki ciepła, bilansowanie systemów grzewczych, odzysk ciepła itp.)		<ul style="list-style-type: none"> • Pożyczka - 850 000 EUR na projekt, maksymalnie 2,5 mln EUR na klienta) • Poziom oszczędności energii co najmniej 30% • Umorzenie 10% udzielonej pożyczki (oszczędność energii rzędu 30–40%)

¹⁷ <https://www.podnikajte.sk/financie-na-podnikanie/podnikatelske-uvery-s-podporou-europskych-institucii>

Źródło: opracowanie własne na podst. <https://www.podnikajte.sk/financie-na-podnikanie/podnikatelske-uvery-s-podporou-europskych-institucii>

DOTACJE NA WYMIANĘ KOTŁÓW

Na posiedzeniu w dniu **24 kwietnia 2019 r. Rząd Republiki Słowackiej zatwierdził poprawkę do Programu Operacyjnego Jakość Środowiska** (PO Środowisko). Zmianę tę wprowadzono przede wszystkim **w celu zapewnienia wsparcia finansowego i wdrożenia środków mających na celu ograniczenie emisji cząstek stałych do powietrza**. Na realizację Programu przeznaczono 35 milionów EUR z budżetu państwa i funduszy UE. 30 września 2019 r. Ministerstwo Środowiska (MG) Republiki Słowackiej ogłosiło pierwszy etap **tzw. kotłikowej dotácie**. Zakłada się, że w ramach dotacji będzie można wymienić stare kotły na drewno i węgiel i zastąpić je nowymi gazowymi kotłami kondensacyjnymi. Maksymalna wysokość dotacji to 3000 EUR.

Cały projekt ma na celu ochronę środowiska i zmniejszenie cząstek pyłu w powietrzu, z którymi Słowacja ma problem każdego roku w okresie zimowym. Zakłada się, że aż 125 000 słowackich gospodarstw domowych jest ogrzewanych przez kotły na drewno i węgiel i jest starsze niż 30 lat. Wkłady finansowe w wysokości do 3000 EUR mogłyby zatem znacznie pokryć koszty przejścia na bardziej wydajne ogrzewanie gazowe. **W ten sposób można będzie wesprzeć około 10 000 kotłów**. Ministerstwo zamierza jednak kontynuować podobne projekty i szukać innych sposobów motywowania i wspierania gospodarstw domowych w przejściu na bardziej przyjazne dla środowiska metody ogrzewania i podgrzewania wody.

REPUBLIKA CZESKA

W Republice Czeskiej, podobnie jak w Polsce, funkcjonuje kilka programów finansujących projekty z zakresu ochrony środowiska. Największym budżetem (2,75 mld EUR) na projekty z zakresu ochrony środowiska **dysonuje Program Operacyjny Środowisko**.

Kolejnym źródłem finansowania jest **Krajowy Program Ochrony Środowiska (NPE)**, który ma na celu zapewnienie długoterminowej i skutecznej ochrony środowiska w Republice Czeskiej, wspieranie wydajnego i zrównoważonego użytkowania zasobów naturalnych, korygowanie negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko, łagodzenie i dostosowanie na wpływ zmian klimatu i zapewnienie skutecznego zapobiegania poprzez edukację ekologiczną obywateli. Pomoc na te projekty jest przyznawana ze środków własnych Funduszu.

Innym istotnym Programem, jest Program **Nová zelená úsporám (Nowe Zielone Oszczędności¹⁸)**, finansowany przez Ministerstwo Środowiska, a zarządzany przez Państwowy Fundusz Ochrony Środowiska Republiki Czeskiej, który koncentruje się na oszczędnościach energii w budynkach jednorodzinnych i mieszkalnych.

Oprócz ww. Programów, w Czechach funkcjonuje szereg programów (czasami ograniczonych do danego regionu, czy aglomeracji), gdzie przy udziale środków krajowych udzielano

¹⁸ <https://www.novazelenausporam.cz/>

kredytów dla osób fizycznych dla przedsięwzięć dotyczących m.in. szeroko pojętego sektora mieszkaniowego. W ramach tych programów, takich jak np. EFEKT, Panel 2013+, Program 150 można dokonać rewitalizacji, w tym termomodernizacji budynku, wymienić kocioł, doprowadzić gaz, czy kanalizację do posesji.

W odniesieniu do Republiki Czeskiej w zakresie finansowania, innego niż dotacyjne, możemy zidentyfikować 4 instrumenty finansowe (w rozumieniu celów niniejszego badania), z czego tylko 2 służą wspieraniu przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska.

TABELA 5. LICZBA AKTYWNYCH INSTRUMENTÓW W REPUBLICIE CZESKIEJ

REPUBLIKA CZESKA	ERDF	ESF	EAFRD	EMFF	CF
Liczba aktywnych instrumentów finansowych (2014-2020)	4	n/d	n/d	n/d	n/d
Całkowity wkład finansowy ¹⁹ na potrzeby instrumentów (mln EUR)	479,07	n/d	n/d	n/d	n/d

Źródło: Cohesion Policy Open Data Platform) Dane do 2018r.

W ramach Programu Operacyjnego Środowisko projekty finansowane są przede wszystkim z dotacji (do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych), jednak zaplanowano również zastosowanie instrumentów finansowych, a w odniesieniu do niektórych celów szczegółowych zastosowano finansowanie łączone tj. połączenie bezzwrotnych dotacji i innych instrumentów finansowych o charakterze zwrotnym. Takim przykładem instrumentu łączonego jest działanie **3.5 Snížit environmentální rizika a rozvíjet systémy jejich řízení²⁰ (Zmniejszanie ryzyka środowiskowego oraz zarządzanie ryzykiem)**. Jest to korzystna pożyczka na ograniczenie zanieczyszczenia przemysłowego i odbudowę operacji niebezpiecznych dla środowiska. W ramach działania przedsiębiorcy oraz gminy mogą sfinansować zakup lub modernizację sprzętu, który ma służyć zwiększeniu bezpieczeństwa operacyjnego przedsiębiorstwa, zmniejszeniu ryzyka wykraczającego poza normy i standardy europejskie lub zakupić technologię w celu zmniejszenia zanieczyszczenia przemysłowego (Zgodnie z Dyrektywą IPPC oraz standardem BAT²¹).

W odniesieniu do ww. działań zastosowano możliwość **finansowania inwestycji** z pożyczki, która obejmuje **od 35% do 100%** kosztów kwalifikowalnych projektu, stopa procentowa do **0,45%** w skali roku, bez dodatkowych opłat. Uzupelnieniem pożyczki może być dotacja z państwowego funduszu celowego, **do 25% kosztów kwalifikowalnych** projektu. **Budżet przeznaczony na preferencyjne pożyczki to 480 mln CZK oraz 343 mln CZK na dotację ze środków SEF CR.**

¹⁹ ESI Funds- fundusze strukturalne i inwestycyjne, na które składają się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ang. ERDF), Europejski Fundusz Społeczny (ang. ESF), Fundusz Spójności (ang. CF), Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju obszarów Wiejskich (ang: EAFRD) oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EMFF)

²⁰ www.mzp.cz

²¹ <https://www.sfzp.cz/sekce/839/pujcky/>

MŚP realizujące projekty w obszarze związanym z **odzyskiem odpadów** mogą skorzystać również ze wsparcia z Programu Operacyjnego **Przedsiębiorczość i innowacje na rzecz konkurencyjności**. Instrument wprowadzany jest przez Czesko-Morawski Bank Gwarancji i Rozwoju (ČMZRB) we współpracy z Ministerstwem Przemysłu i Handlu i Środowiska. Firmy wykorzystujące odpady i energię mogą czerpać korzystne finansowanie z programu **EXPANZE - úvěry** zarówno w formie gwarancji, jak i nieoprocentowanych pożyczek na rozwój i finansowanie działalności operacyjnej.

Wsparcie dla projektów w zakresie odzyskiwania materiałów i energii z odpadów zalicza się do tzw. specjalnych działań wspieranych. Oznacza to, że jeżeli przedsiębiorca złoży wniosek o wsparcie ze strony ČMZRB w formie pożyczki uprzywilejowanej, będzie mógł uzyskać preferencję w oprocentowaniu **0% w wysokości 650 000 CZK do 60 milionów CZK, do 45% kwalifikowalnych kosztów projektu**. Co najmniej 20% finansowania musi zostać wykorzystane na pożyczkę od współpracującego banku komercyjnego lub firmy leasingowej. W tym celu ČMZRB zapewnia wkład w wypłatę odsetek w wysokości do 4 milionów CZK. **Pożyczka EXPANZE - úvěry na tzw. specjalne wspierane działania oferuje okres spłaty do 10 lat, w tym możliwość odroczenia rat na okres do 4 lat** i jest przeznaczona na realizację projektów inwestycyjnych.

Jeśli przedsiębiorca nie ma wystarczającego zabezpieczenia, oferowane jest również wsparcie w formie gwarancji. Program **EXPANZE - úvěry** został uruchomiony 1 czerwca 2017 r. Do tej pory wsparł ogólnie ponad 540 różnych projektów (brak informacji, ile projektów z zakresu gospodarki odpadami) o wartości 3 mld CZK.

Kolejnym programem związanym z **gospodarowaniem energią oraz odzyskiem odpadów**, w ramach nadzorowanego przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu Programu Operacyjnego **Przedsiębiorczość i innowacje na rzecz konkurencyjności** jest instrument – **Expanze-loan**, który został stworzony celem wspierania rodzimych przedsiębiorców, w tym stymulowania konkurencyjności MŚP w różnych obszarach działalności firm.

TABELA 6. CHARAKTERYSTYKA INSTRUMENTÓW EXPANZE-LOAN

Nazwa instrumentu	Opis instrumentu	Warunki dodatkowe
Expanze-loan PO Przedsiębiorczość i innowacje na rzecz konkurencyjności	<ul style="list-style-type: none"> nieoprocentowana pożyczka inwestycyjna dla małych, średnich i dużych przedsiębiorców kwota pożyczki: 1-45 mln CZK do 45% kosztów kwalifikowalnych okres na spłatę 7-10 lat min 20% kosztów kwalifikowalnych projektu musi być finansowane przez bank komercyjny wkład finansowy – dopłata do oprocentowania (3 poziomy w zależności od dodatkowych warunków) 	Preferowane kierunki wsparcia: <ul style="list-style-type: none"> sieci dostępu nowej generacji; efektywne wykorzystanie wody w przemyśle; przetwarzanie drewna pokłeskowego; rozwój centrów biznesowych; odzysk odpadów oraz ograniczenie zużycia energii i materiałów

Źródło: Raport ze strony internetowej Czesko-Morawskiego Banku Gwarancji i Rozwoju; wrzesień 2019r.

Drugi instrument, zarządzany przez tego samego operatora i finansowany w kwocie 74.90 mln EUR z EFRR, **Uspory Energie, (Oszczędności energii, oszczędności energii w systemach zaopatrzenia w ciepło)**, jest wdrażany w priorytecie 3 ww. Programu Operacyjnego. Został skierowany głównie do sektora MŚP, ale środki były dedykowane już stricte problemom środowiskowym (zgodnie z nazwą priorytetu): poprawie efektywności energetycznej, efektywnemu gospodarowaniu zasobami oraz wsparciu technologii niskoemisyjnych celem m.in. obniżenia kosztów własnej działalności. Poniżej nieco dokładniejsza charakterystyka wspomnianego instrumentu:

TABELA 7. CHARAKTERYSTYKA INSTRUMENTÓW USPORY ENERGIE

Nazwa instrumentu	Opis instrumentu	Warunki dodatkowe
Uspory Energie PO Przedsiębiorczość i innowacje na rzecz konkurencyjności	<ul style="list-style-type: none"> kwota pożyczki preferencyjnej, nieoprocentowanej 0,5-60 mln CZK Górna granica: 70% kosztów kwalifikowalnych (90% kk dla małych projektów) do 1,2 mln EUR okres na spłatę do 10 lat okres karencji (bez oprocentowania): do 4 lat min. 20% kosztów kwalifikowalnych projektu musi być finansowane przez bank komercyjny dopłata do oprocentowania uwarunkowana osiągnięciem celów projektu 	<ul style="list-style-type: none"> w ramach dodatkowego wsparcia technicznego: środki na pokrycie kosztów audytu energetycznego, max. 80% kosztu raportu max. kwota: 250 000 CZK (10 tys. EUR) dopłata do oprocentowania do 15% kwoty pożyczki bankowej wykorzystanej na współfinansowanie projektu max. kwota: 4 mln CZK

Źródło: Raport ze strony internetowej Czesko-Morawskiego Banku Gwarancji i Rozwoju; wrzesień 2019r.

W ww. Programie wsparcie finansowania projektów (przy wykorzystaniu instrumentu pożyczkowego) było szeroko zakrojone i obejmowało koszty oraz nakłady w środki trwałe, związane z termomodernizacją oraz instalacją odnawialnych źródeł energii, w tym kogeneracji.

Pierwszy nabór wniosków w ramach *Programu Operacyjnego Przedsiębiorczość i innowacje na rzecz konkurencyjności 2014-2020* z wykorzystaniem instrumentu ogłoszono 9 września 2017 r., a następnie powtórzono na początku 2018 r. **Wyniki okazały się mało satysfakcjonujące**, co pociągnęło za sobą konieczność pilnego poszukiwania przyczyn takiego stanu rzeczy, a następnie **uproszczenia procedur. m.in. w zakresie modyfikacji kryteriów naboru, kwestii pomocy publicznej i obniżenia wymaganej kwoty pożyczki komercyjnej**. Ponowny nabór, ogłoszony w marcu 2019 r., zakładał ponadto włączenie **robót budowlanych do katalogu kosztów kwalifikowalnych**.

Dostępne dane z kwietnia 2019 r. przedstawiają się następująco:

- złożono 18 wniosków o dofinansowanie na łączną kwotę 2 800 000 EUR;
- podpisano 7 umów pożyczkowych dla pozytywnie ocenionych projektów na kwotę 650 000 EUR.

Planowane są kolejne uproszczenia, tak aby zminimalizować obciążenie administracyjne związane z aplikowaniem o środki zwrotne, które co do zasady jest w dużej mierze tożsame, jak w przypadku udzielania dotacji w ramach tego samego Programu²².

NOVÁ ZELENÁ ÚSPORÁM (NOWE ZIELONE OSZCZĘDNOŚCI)

Programem, który jest częściowo analogiczny do *Programu Czyste Powietrze* jest Program **Nová zelená úsporám (Nowe Zielone Oszczędności²³)**, finansowany przez Ministerstwo Środowiska, a zarządzany przez Państwowy Fundusz Ochrony Środowiska Republiki Czeskiej, który koncentruje się na oszczędnościach energii w budynkach rodzinnych i mieszkalnych

Wspiera zmniejszenie wydajności energetycznej budynków mieszkalnych (izolacja złożona lub częściowa), budowę domów o bardzo niskiej wydajności energetycznej, przyjazne dla środowiska i efektywne wykorzystanie źródeł energii i odnawialnych źródeł energii (OZE).

Z Programu osoby fizyczne mogą:

- wyremontować dom jednorodzinny i budynek mieszkalny (fasada, dach, izolacja sufitu, wymiana okien i drzwi);
- wybudować dom jednorodzinny i budynek mieszkalny w tzw. standardzie pasywnym (domy pasywne);
- zakupić systemy solarne i fotowoltaiczne;
- wykonać zielone dachy;
- kontrolować systemy wentylacyjne z odzyskiem ciepła;
- wymienić źródło ciepła na pompy ciepła lub kotły na biomasę.

W zależności od poziomu oszczędności energii pierwotnej, beneficjent może otrzymać zwrot do 50% całkowitych kosztów kwalifikowalnych. Program **Nová zelená úsporám** jest finansowany z przychodów ze sprzedaży tzw. EUA (European Union Allowance) i EUAA (European Union Aviation Allowance). O wsparcie mogą ubiegać się **właściciele lub osoby budujące dom jednorodzinny lub deweloperzy budujący budynki mieszkalne, zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne.**

Warunki wsparcia przedstawiają się w następujący sposób:

1. Dotacje na izolację termiczną ścian zewnętrznych, dachu, sufitu i podłóg, wymianę okien i drzwi oraz budowę zielonych dachów.

a. Wysokość wsparcia 500 CZK do 3800 CZK / m² w zależności od powierzchni izolowanej konstrukcji. Jednocześnie można uzyskać wsparcie na:

- budowę zielonego dachu - 500 CZK / m²;
- nabycie technologii zacienienia - do 1000 CZK / m²;
- opinię eksperta i nadzór techniczny - 25 000 CZK.

2. Dotacje na budowę nowego domu rodzinnego o bardzo niskim zużyciu energii

Kwota wsparcia 150 000, 300 000 lub 450 000 CZK. Większą dotację otrzymują korzystający z jednego z odnawialnych źródeł energii.

---

²² Financial Instruments in the Czech Republic -Programme Energy Savings; Petr Gross, CMZRB, Czech Republic

²³ <https://www.novazelenausporam.cz/>

3. Dotacje na panele solarne oraz panele fotowoltaiczne, kontrolowaną wentylację z odzyskiem ciepła, wymianę źródeł ciepła

Program zakłada następujące kwoty dotacji:

1. 35 000 lub 50 000 CZK na panele solarne;
2. 35 000–150 000 CZK na panele fotowoltaiczne;
3. 75 000 CZK lub 100 000 CZK odzysk ciepła;
4. 25 000–100 000 CZK na zastąpienie nie ekologicznego źródła ciepła.

4. Dotacje na budowę budynków mieszkalnych w pasywnym standardzie w całej Republice Czeskiej i obniżenie charakterystyki energetycznej budynków mieszkalnych w Pradze

- na budowę domu kwota dotacji 1300 CZK / m²;
- na przebudowę domu 200 -1 500 CZK / m².

5. Premia dotacyjna

Dodatkowo beneficjenci mogą otrzymać premię dotacyjną za połączenie wniosku o dotację na izolację termiczną, wymianę okien i drzwi lub instalację systemu słonecznego z dotacją na wymianę nieodpowiedniego kotła na paliwo stałe na inne ekologiczne i ekonomiczne źródło ciepła. O premię dotacyjną można ubiegać się w ciągu 2 lat od otrzymania nowej dotacji na kocioł. Od 2014 r. zatwierdzono wsparcie **dla 28 000 wnioskodawców, co stanowi 6,4 mld CZK.**

DOTACJE NA WYMIANĘ KOTŁA

Ciekawym z punktu widzenia prowadzonej przez nas analizy jest program finansowany z Programu Operacyjnego Środowisko 2014-2020 - Program dotacji zwany **Dotacjami na wymianę kotła²⁴**.

W ramach Programu właściciele domów jednorodzinnych mogą otrzymać wkład finansowy na wymianę starych, nie ekologicznych kotłów na paliwo stałe.

Program ma na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, poprzez wymianę co najmniej **80 000 starych kotłów. W sumie do 2022 roku na wymianę kotłów ma zostać przekazane 9 miliardów CZK.** Dotacje przeznaczone są na wymianę kotłów na paliwa stałe, **które nie spełniają wymagań klasy 3, 4 lub 5 zgodnie z EN 303-5** oraz na nowe, ekologiczne źródło ciepła. Wsparcie wynosi odpowiednio:

- pompa ciepła - do 80% kosztów kwalifikowalnych, maksymalnie 120 000 CZK;
- kocioł na biomasę (automatyczne dostarczanie paliwa) - do 80% kosztów kwalifikowalnych, maksymalnie 120 000 CZK;
- kocioł na biomasę (ręczne zasilanie paliwem) - do 80% kosztów kwalifikowalnych, do 100 000 CZK;
- gazowy kocioł kondensacyjny - do 75% kosztów kwalifikowalnych, maksymalnie 95 000 CZK.

Dodatkowo wnioskodawcy mogą otrzymać premię do 20 tys. CZK, jeśli połączą wymianę kotła z opisanym powyżej Programem Zielonych Oszczędności.

---

²⁴ <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/kotlikove-dotace/kotlikove-dotace-3-vyzva/>

Podczas wdrażania dwóch pierwszych etapów Programu okazało się, że barierą udziału w Programie jest brak wiedzy oraz brak możliwości sfinansowania zakupu kotła, a następnie ubieganie się o dofinansowanie. Było to kluczowe organicznie, które nie pozwoliło na realizację celu Programu w 2020 roku i zmusiło do przesunięcia go na 2022 rok, dlatego w trzeciej edycji konkursu wprowadzono dodatkowe rozwiązania, mające na celu przyczynić się do szybszego wdrażania Programu.

W trzech regionach o złej jakości powietrza oraz dużej reprezentacji gospodarstw domowych o niskich dochodach, wprowadzono pożyczki na zakup kotła, dla osób ubogich. Na ten cel przeznaczono ogółem 740 milionów CZK (morawsko-śląskie - 500 milionów CZK; Uście nad łabą - 170 milionów CZK; Karlowe Wary - 70 milionów CZK. Celem niskooprocentowanych pożyczek jest zmotywowanie ubogich mieszkańców do wymiany nie ekologicznego kotła. Docelowo od 1 września 2022 w Republice Czeskiej nastąpi zakaz użytkowania kotłów 1. i 2. klasy emisyjnej. Warunki udzielania pożyczek na prefinansowanie zakupu kotłów:

- do 100% wydatków kwalifikowalnych = do 200 tys. CZK (lub więcej - ustalone przez gminę);
- bez oprocentowania przez cały okres spłaty (RRSO 0%);
- możliwość wcześniejszej spłaty;
- maksymalna wysokość raty miesięcznej 2 000 CZK (pierwsza rata = dotacja);
- okres spłaty do 10 lat.

Gminy otrzymują fundusze na udzielenie pożyczek na wymianę kotłów dla gospodarstw domowych oraz wsparcie doradców energetycznych, którzy obsługują mieszkańców w procesie decyzyjnym oraz pomagają aplikować o środki.

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

W Republice Federalnej Niemiec system finansowania zwrotnego jest dużo bardziej powszechny i rozwinięty, stąd oferta finansowania niedotacyjnego jest szeroka. Preferencyjne pożyczki oraz kredyty udzielane są głównie ze środków federalnych.

POŻYCZKI KOMUNALNE

Klasyczną formą długoterminowego finansowania instytucji komunalnych w Niemczech są tzw. pożyczki komunalne. Coraz częściej stosuje się tak zwane pożyczki wekslowe. W zależności od charakteru spłaty można wyróżnić następujące formy **pożyczki wekslowej**:

- **pożyczka o stałej składce:** pożyczka jest spłacana w jednej kwocie na koniec okresu, w rezultacie termin pożyczki jest jasno określony;
- **pożyczka ratalna:** spłata kredytu ratalnego odbywa się na podstawie stałych stawek spłaty, okres kredytowania zależy zatem od wysokości uzgodnionej raty spłaty;
- **pożyczka dożywotnia:** stała roczna renta (suma odsetek i kapitału); podczas gdy renta pozostaje stała, związek między odsetkami, a kwotami głównymi, zmienia się wraz ze wzrostem terminu wymagalności, na korzyść części amortyzacji (części spadającej odsetek).

Zaletą pożyczki komunalnej są bardzo korzystne warunki wynikające z ogólnie wysokiej zdolności kredytowej spółek publicznych. Wynika to z niskiego ryzyka niewypłacalności kredytobiorców miejskich. W tym miejscu warto wspomnieć, że **generalnie gospodarka odpadami komunalnymi w Niemczech co do zasady wygląda podobnie jak w Polsce** tzn. należy do zadań własnych gminy, które mogą wykonywać zadania we własnym zakresie lub przekazywać zadanie firmie zewnętrznej. Wysokość opłat, podobnie jak w Polsce, zależy od Gminy, **przy czym należy zauważyć, że opłaty te są znacznie wyższe niż w Polsce** i tak dla przykładu w miejscowości Heidelberg²⁵: opłata za wywożenie odpadów, raz w tygodniu kosza 240 litrów wynosi ponad 3367 zł rocznie, czyli ponad 280 zł miesięcznie.

Inną formą finansowania są kredyty udzielane przez banki. Przykładem banku udzielającego kredytów na projekty środowiskowe dla **gmin** jest KfW-Kredit, oferuje on kredyt **IKK – Investitionskredit Kommunen**. Łącznie w Niemczech w ramach **Umweltprogramm** w 2018 roku udzielono 248 kredytów na 273 mln EUR.

KREDYT ENERGIEEFFIZIENT SANIEREN – KREDIT

W ramach tego kredytu promowana jest efektywność energetyczna budynków mieszkalnych, dla których zostały wydane pozwolenie na budowę przed 01.02.2002 r. Warunkiem udzielenia pożyczki jest zaangażowanie eksperta w dziedzinie efektywności energetycznej. Pożyczka wdrażana jest w ramach KfW-Efektywność domu (KfW-Effizienzhaus) w wysokości do 100.000 EUR dla każdego mieszkania do remontu bądź na pojedyncze usprawnienia mających na celu poprawę efektywności energetycznej do 50.000 EUR. **Oprocentowanie jest obniżane ze środków federalnych w ciągu pierwszych 10 lat okresu spłaty kredytu**. W przypadku, gdy kredytobiorca udowodni zwiększenie efektywności energetycznej budynku, **może uzyskać częściową redukcję pożyczki**. O kredyt może ubiegać się podmiot, który ponosi wydatki na inwestycję budowlaną przeznaczoną na własne potrzeby, bądź na wynajm oraz właściciel mieszkania własnościowego. O kredyt może ubiegać się również pierwszy nabywca nowo wyremontowanego budynku mieszkalnego lub mieszkania własnościowego. **W pierwszych latach spłaty kredytobiorca spłaca miesięcznie tylko odsetki, a następnie miesięczne raty tej samej wysokości (rata oraz odsetki)**. Istnieje możliwość łączenia tej pożyczki z dotacją. Ponadto w Niemczech dostępny jest szereg innych **regionalnych programów** finansowania. Przykładowo, przedsiębiorstwo miejskie w Düsseldorfie (**Stadtwerke Düsseldorf**) finansuje program wymiany na nowy system ogrzewania w domu, uwzględniając kocioł. Program nazywa się **HEIZUNG inclusive**²⁶. Zgodnie z tym Programem mieszkaniowiec nie ponosi kosztów instalacji, demontażu oraz konserwacji przez pierwsze 15 lat. Ponosi koszt nowej instalacji oraz zużycia ciepła. Finansowanie działa bardzo podobnie do leasingu, gdzie mieszkaniowiec, płaci miesięczną stawkę plus opłatę za ciepło, które zużyje. Inny program w ramach Stadtwerdke

---

²⁵ <https://www.heidelberg.de/hd/HD/Rathaus/Gebuehreneuebersicht.html>

²⁶ <https://www.swd-ag.de/energie-wasser/heizen-waerme/heizung-mieten/>

Düsseldorf to termomodernizacja²⁷ oraz program finansowania *Przyjazne dla klimatu życie i praca w Düsseldorfie*.

REPUBLIKA GRECKA

W Republice Greckiej funkcjonuje aż 19 różnych instrumentów finansowych, dostępnych w ramach Programów Operacyjnych na lata 2014-2020.

TABELA 8. LICZBA AKTYWNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH W REPUBLICIE GRECKIEJ

	ERDF	ESF	EAFRD	EMFF	CF
Liczba aktywnych instrumentów finansowych (2014-2020)	19	n/a	n/a	n/a	n/a
Całkowity wkład finansowy na potrzeby instrumentów	972.00	n/a	n/a	n/a	n/a

Najciekawszym przykładem Programu podobnego do wdrażanego w Polsce *Programu Czyste Powietrze*, był wdrażany w poprzedniej perspektywie finansowej oraz kontynuowany w obecnej perspektywie w Grecji **Program oszczędności energii** (Energy Savings in Existing Housing Programme)²⁸. Program został oficjalnie wskazany na stronach KE jako dobra praktyka pomyślnego wdrożenia (w rozumieniu skali wykorzystanych środków oraz osiągniętych efektów ekologicznych).

W latach 2000-2007 w Grecji odnotowano roczny **wzrost zużycia energii o 3%**, co doprowadziło do całkowitego wzrostu o 18% w tym okresie z 18,7 Mtoe w 2000 r. do 22,1 Mtoe w 2007 r. Opisany wzrost zużycia energii wynikał głównie z intensywnego rozwoju gospodarczego, zmieniających się standardów życia i wzorców konsumpcji ludności greckiej. **Dodatkowo budynki mieszkalne w Grecji charakteryzowały się wysoką energochłonnością i zużyciem**, a także wysokim potencjałem oszczędności energii. Główną przyczyną stosunkowo niskiej efektywności energetycznej w greckich budynkach było to, że były one stare i brakowało nowoczesnych energooszczędnych materiałów lub technologii budowlanych. Częściowo wynikało to z powodu braku odpowiednich przepisów krajowych, jednak przede wszystkim wynikało z wysokich kosztów poprawy efektywności energetycznej, które zniechęcały do prywatnych inwestycji. Greckie **Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO) na lata 2007-2013** zawierały priorytet mający na celu ulepszenie systemu energetycznego kraju i zwiększenie jego trwałości, w szczególności poprzez oszczędzanie energii. Na tej podstawie Grecja ustanowiła ramy polityki efektywności energetycznej i podniosła świadomość na temat znaczenia efektywności energetycznej, **rozpoczynając kampanie informacyjne, demonstrując energooszczędne budynki i promując efektywność energetyczną w szkołach i na uniwersytetach**. Greckie Ministerstwo Środowiska, Energii i Zmian Klimatu, które było Instytucją Zarządzającą PO Środowisko - Zrównoważony Rozwój 2007-2013, we współpracy

²⁷ <https://www.swd-ag.de/energieloesungen/energieberatung-haushalt/foerderungen/>

²⁸ <https://www.fi-compass.eu/publication/case-studies/case-study-energy-savings-existing-housing-programme-greece>

z Ministerstwem Rozwoju i Konkurencyjności, Instytucją Zarządzającą PO Konkurencyjność i przedsiębiorczość 2007-2013, opracowało **Program Oszczędzania energii w istniejących budynkach mieszkalnych**.

Zarządzającym funduszem powierniczym, wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą, **był ETEAN, natomiast cztery banki - Narodowy Bank Grecji, Alpha Bank, Eurobank i Piraeus Bank - działały jako pośrednicy finansowi**, co zapewniało udostępnienie pełnego zakresu produktów wszystkim potencjalnym ostatecznym odbiorcom, ponieważ razem obejmowali cały kraj. Początkowe finansowanie publiczne w wysokości 241 mln EUR zostało wypłacone z Krajowego Programu Inwestycji Publicznych jako bezpośredni wkład finansowy (tj. dotacja) do funduszu powierniczego. Kwota ta była początkowo współfinansowana z EFRR i zasobów krajowych, jednak z powodu kryzysu finansowego zabrakło wymaganych środków publicznych, z tego powodu we wrześniu 2015 r. KE dokonała przeglądu greckich PO na lata 2007-2013, w wyniku czego podniosła stopę współfinansowania z EFRR do 100%.

Wsparcie dla ostatecznych odbiorców było **połączeniem dotacji i częściowo preferencyjnej pożyczki**. Wysokość udzielonego wsparcia, zależała bezpośrednio od wysokości dochodu beneficjenta ostatecznego. Ze względu na recesję gospodarczą dochody obywateli znacznie się zmniejszyły, w wyniku czego większość greckich gospodarstw domowych kwalifikowała się do wyższego bezzwrotnego wsparcia z programu, **co doprowadziło do szybszej absorpcji środków z PO przeznaczonych na komponent dotacji i niższe wykorzystanie elementu pożyczek**. W związku z tym konieczne były korekty budżetu, dotyczące elementu pożyczki, aby zapewnić pomyślną realizację Programu i lepiej zaradzić luce rynkowej. Doprowadziło to do wspólnej decyzji ministerialnej w grudniu 2015 r., która obniżyła budżet początkowego funduszu powierniczego (komponent pożyczki) w wysokości 241 mln EUR o 140 mln EUR (co odpowiada niewykorzystanym środkom przeznaczonym na instrument finansowy) do 101 mln EUR. Początkowy przydział 155 mln EUR na wsparcie bezzwrotne (element dotacji) został zwiększony do 307,2 mln EUR.

Składając wniosek, potencjalni odbiorcy końcowi mogli polegać na pomocy wykwalifikowanych konsultantów projektu – doradców energetycznych. Wnioski były oceniane według kolejności zgłoszeń, aż do przyznanego limitu budżetowego dla każdego regionu. Projekt, aby otrzymać dofinansowanie, musiał zapewnić zwiększenie efektywności energetycznej o jedną klasę lub co najmniej 30% zmniejszenie zużycia kilowatogodzin/m², mierzone przez audytorów energetycznych przed i po wdrożeniu projektu.

W celu usprawnienia wdrażania programu wprowadzono kilka poprawek:

- **odbiorcy mogli mieć poręczyciela pożyczki w celu poprawy ich zdolności kredytowej** szczególnie dla osób starszych, młodych i osób o niewystarczających dochodach osobistych, które miały trudności z dostępem do pożyczek;
- **uatrakcyjniono wymagania kwalifikacyjne** poprzez zwiększenie wsparcia dla właścicieli domów o niższych dochodach, podniesiono wsparcie z 30% do 70%;

- uruchomiono **portal one-stop-shop**, dostępny on-line dla wszystkich zainteresowanych stron, w celu poprawy komunikacji i koordynacji między różnymi stronami;
- **wprowadzono certyfikację** materiałów zgodnie z ich charakterystyką efektywności energetycznej, co zwiększyło świadomość branży budowlanej o efektywności energetycznej wykorzystywanych materiałów, **przekształcając je w standard branżowy, którego początkowo nie przewidywano** jako potencjalnej korzyści.

Do marca 2017 r., kiedy zakończyło się wdrażanie instrumentu finansowego z poprzedniej perspektywy, **dofinansowano 51 152 gospodarstw domowych**. Doprowadziło to do rocznych oszczędności energii pierwotnej w wysokości 73,35 tys. ton ekwiwalentu ropy naftowej (ktoe), przy czym oszczędności energii w sektorze krajowym osiągnęły 853 gigawatogodzin (GWh), a redukcja emisji gazów cieplarnianych wyniosła 612 kiloton CO₂ (kt CO₂).

Ze względu na duże zapotrzebowanie uruchomiono **Program pośredni** finansujący niektóre z nierozstrzygniętych wniosków, które nie zostały wybrane w ramach Programu na lata 2007-2013. Program pośredni funkcjonował do momentu rozpoczęcia nowego programu w okresie programowania 2014-2020. W ramach **Programu pośredniego** fundusz holdingowy udzielił pożyczek 15 579 na kwotę 62,6 mln EUR.

